

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U003049

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 06-09-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Яструб Олена Миколаївна

2. Olena Yastrub

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7503-7543

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: ні

Шифр наукової спеціальності: 025

Назва наукової спеціальності: Музичне мистецтво

Галузь / галузі знань: культура і мистецтво

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Освітньо-наукова програма підготовки доктора філософії за спеціальністю 025 - Музичне мистецтво

Дата захисту: 14-10-2024

Спеціальність за освітою: Музичне мистецтво

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): 6869

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського

Код за ЄДРПОУ: 02214350

Місцезнаходження: площа Конституції 11/13, Харків, Харківський р-н., 61003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського

Код за ЄДРПОУ: 02214350

Місцезнаходження: площа Конституції 11/13, Харків, Харківський р-н., 61003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 18.41

Тема дисертації:

1. Український духовний спів у композиторській інтерпретації: від М. Лисенка до О. Козаренка
2. Ukrainian spiritual singing in the composer's interpretation: from M. Lysenko to O. Kozarenko

Реферат:

1. Дослідження присвячено обґрунтуванню концептуальних засад композиторської інтерпретації українського духовного співу у творчій практиці кінця XIX – XXI ст. Попри наявність фундаментальної теорії церковного мистецтва, не охопленим залишається багатющий пласт композиторської творчості, який репрезентує життєдайну силу традицій духовного співу (від М. Лисенка до митців сьогодення). Актуальність теми обумовлена синхронізацією українського духовного співу як історичного явища, що вивчається в царині християнської антропології музики, та сучасної виконавської практики, скерованої на привернення уваги до шедеврів національної духовної культури (в тому числі, в освітній сфері). Мета дослідження – визначити концептуальні засади композиторської інтерпретації українського духовного співу в творчій практиці кінця XIX – XXI ст. Об'єкт дослідження – український духовний спів у розмаїтті форм і жанрів історичного буття; предмет – його композиторська інтерпретація в професійній музиці на різних етапах формування

національного стилеутворення. Матеріал дослідження – партитури хорових творів українських композиторів кінця XIX – XXI ст. та їх наявні аудіо- та відеозаписи: 1) духовні твори а cappella М. Лисенка; хорові сцени та епізоди опери «Різдвяна ніч» М. Лисенка; 2) «Велике славослів'я» із «Всенічної», кондак «Зі святими упокой» із «Панахиди» К. Стеценка; псалма «Ой хто, хто Миколая любить» О. Кошиця; 3) «Милость мира» із «Служби Божої» (1967) М. Федоріва; 4) «Острозький триптих» (1994) О. Козаренка. Методи дослідження обумовлені міждисциплінарним синтезом, який охоплює історико-типологічний, історіографічний, феноменологічний, жанровий, стильовий, семантичний, когнітивний, хорознавчий, інтерпретаційний, системно-структурний підходи до вивчення предмету дослідження. Наукова новизна отриманих результатів. У музикознавстві вперше: сформовано концепцію українського духовного співу як феномена композиторської інтерпретації у творчій практиці кінця XIX – XXI ст.; запропоновано методика аналізу композиторської інтерпретації зразків українського духовного співу; надано авторську дефініцію українського духовного співу; проаналізовано повний корпус духовних хорів а cappella М. Лисенка; виокремлені жанрово-стильові константи українського духовного співу у композиторській творчості М. Лисенка, К. Стеценка та О. Кошиця; з'ясовано спадкоємність духовного співу в богослужбовій творчості композиторів української діаспори другої половини XX століття (зокрема М. Федоріва); здійснено системний аналіз «Острозького триптиха» О. Козаренка як приклад опрацювання православної монодії у композиторській творчості кінця XX ст. Набули подальшого розвитку положення концепції сакральної творчості українських композиторів в контексті національних музично-семіотичних процесів. У Висновках зазначено, що пізнання законів духовного співу розкривається в історичному хронотопі культури через творчість митця як *homo credens*. Музично-богословську концептосферу складають наступні поняття та категорії: етимон «духовний»; образ людини *homo credens*, репрезентант хорової (соборної) творчості, де принциповим є співочий голос (*homo cantor*) як найдосконаліший музичний інструмент; ангелогласна природа; Божественна комунікація; молитовність. Запропоновано історико-стильову типологію українського духовного співу, що втілена у формах і жанрах богослужбової та паралітургічної творчості у часопросторі музичної культури. Уведено в науковий обіг авторську дефініцію українського духовного співу, опрацьовану в аналітичних розділах на матеріалі зразків його композиторської інтерпретації (кінець XIX – XXI ст.). Український духовний спів – це феномен музично-виконавської культури, що об'єктивується в історичному хронотопі у творчості *homo credens* за законами Богоспілкування в розмаїтті форм/жанрів богослужбового та паралітургічного співочого мистецтва. Проаналізований повний корпус духовних творів а cappella М. Лисенка засвідчив втілення концептуальних засад його композиторської інтерпретації: молитовність, логосність, спадкоємність. На прикладі вивчення композиторської інтерпретації духовного співу в оперному жанрі («Різдвяна ніч») увиразнено українську картину світу (за концепцією І. Романюк). Висвітлено роль духовної творчості К. Стеценка та О. Кошиця як фундаторів національного стилеутворення у музичній культурі першої третини XX ст. Також з'ясовано спадкоємність духовного співу в творчості митців української діаспори другої половини XX ст. Розгляд «Служби Божої» М. Федоріва засвідчив опору на богослужбову традицію українського духовного співу. Встановлено культуротворчу місію українського духовного співу у композиторській практиці кінця XX–XXI ст. На прикладі аналізу «Острозького триптиха» О. Козаренка увиразнено відповідність композиторської інтерпретації острозькому напіву як еталону церковно-співочого мистецтва через відчуття композитором «історичної пам'яті» народу.

2. The research is devoted to the substantiation of the conceptual foundations of the composer's interpretation of Ukrainian spiritual singing in the creative practice of the end of the 19th and 21st centuries. The urgency of the topic is stipulated by the synchronization of Ukrainian spiritual singing as a historical phenomenon studied in the field of Christian anthropology of music and modern performing practice directed at drawing attention to the masterpieces of national spiritual culture (including those in the field of education). The purpose of the research is to determine the conceptual foundations of the composer's interpretation of Ukrainian spiritual singing in the creative practice of the end of the 19th-21st centuries. The object of research is Ukrainian spiritual singing in a variety of forms and genres of historical existence; the subject is its composer's interpretation in professional music at various stages of national style formation. The material of the research is scores of choral compositions

by Ukrainian composers of the late 19th and 21st centuries and their available audio and video recordings: 1) spiritual compositions a cappella by M. Lysenko; choral scenes and episodes of the opera "Rizdviana nich" by M. Lysenko; 2) "Velyke slavoslivia" from "Vsenichna", the kontakion "Zi sviatymy upokoi" from "Panakhyda" by K. Stetsenko; the psalm "Oi khto, khto Mykolaia liubyt" by O. Koshyts; 3) "Mylost myra" from "Sluzhba Bozha" (1967) by M. Fedoriv; 4) "Ostrozkyi Triptych" (1994) by O. Kozarenko. The scientific novelty of the obtained results. For the first time in musicology: the concept of Ukrainian spiritual singing as a phenomenon of composing interpretation in the creative practice of the late 19th – 21st centuries has been formed; the method of analysis of the composer's interpretation of samples of Ukrainian spiritual singing has been proposed; the author's definition of Ukrainian spiritual singing is provided; the complete corpus of M. Lysenko's a cappella spiritual choirs has been analysed; we singled out genre and style constants of Ukrainian spiritual singing in the composing creative work of M. Lysenko, K. Stetsenko and O. Koshyts; the continuity of spiritual singing in the liturgical creative work of composers of the Ukrainian diaspora of the second half of the 20th century (M. Fedoriv) is clarified; a systematic analysis of O. Kozarenko's "Ostrozkyi Triptych" was carried out as an example of the development of Orthodox monody in the composer's creativity of the late 20th century. The following has acquired further development the position of the concept of sacred creativity of Ukrainian composers in the context of national musical and semiotic processes. The Conclusions state that the cognition of the laws of spiritual singing is revealed in the historical chronotope of culture through the creative work of the artist as homo credens. The musical and theological conceptual sphere consists of the following concepts and categories: etymon of "spiritual"; the image of a human homo credens, a representative of choral (congregational) creativity, where the fundamental principle is the singing voice (homo cantor) as the most perfect musical instrument; the angelic nature; Divine communication; prayerfulness. A historical and stylistic typology of Ukrainian spiritual singing, which is embodied in the forms and genres of liturgical and paraliturgical creativity in the space-time of musical culture, has been proposed. The author's definition of Ukrainian spiritual singing, has been introduced into scientific circulation. Ukrainian spiritual singing is a phenomenon of musical and performing culture, which is objectified in the historical chronotope in the creative work of homo credens according to the laws of communion in various forms/genres of liturgical and paraliturgical singing art. The analysed complete body of M. Lysenko's a cappella spiritual compositions testified to the embodiment of the conceptual foundations of his compositional interpretation: prayerfulness, logos nature, continuity. The role of the spiritual creativity of K. Stetsenko and O. Koshyts as the founders of national style formation in the musical culture of the first third of the 20th century has been pointed out. The continuity of spiritual singing in the creativity of artists of the Ukrainian diaspora of the second half of the 20th century has been clarified. Consideration of M. Fedoriv's "Sluzhba Bozha" proved the reliance on the liturgical tradition of Ukrainian spiritual singing. The culture-creating mission of Ukrainian spiritual singing in the composer's practice of the late 20th-21st centuries has been established. Using the example of the analysis of O. Kozarenko's "Ostrozkyi Triptych", the correspondence of the composer's interpretation to the Ostroh chant as a standard of church singing art is highlighted through the composer's feeling of the "historical memory" of the people.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Яструб, О. (2019). Музично-просвітницька діяльність М. Лисенка як феномен національної самоідентифікації. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти, 55, 92–104.

- Яструб, О. (2021). Опера «Різдвяна ніч» М. Лисенка: українська картина світу XIX століття. Музичне мистецтво і культура: науковий вісник, 2, 32, 49–61.
- Яструб, О. (2023). Богослужбовий спів у композиторській інтерпретації (на прикладі «Великого славослів'я» з «Всенічної» К. Стеценка). Fine Art and Culture Studies, 1, 158–167.
- Яструб, О. (2023). Духовні хорові твори українських композиторів першої третини XX століття: жанрово-стильові та виконавські принципи. Аспекти історичного музикознавства, 30, 105–133.
- Романюк, І. & Яструб, О. (2023). «Острозький триптих» О. Козаренка: досвід композиторської інтерпретації православної монодії. Fine Art and Culture Studies, 4, 63–74.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Романюк Ірина Анатоліївна
2. Iryna Romaniuk

Кваліфікація: к. мист., доц., 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7900-5960

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського

Код за ЄДРПОУ: 02214350

Місцезнаходження: площа Конституції 11/13, Харків, Харківський р-н., 61003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Осадча Світлана Вікторівна
2. Svitlana Osadcha

Кваліфікація: д. мист., професор, 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0037-0787

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової

Код за ЄДРПОУ: 02214254

Місцезнаходження: вул. Новосельського, 63, Одеса, 65023, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Заверуха Олена Леонідівна

2. Olena Zaverukha

Кваліфікація: к. мист., доц., 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8860-6335

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Код за ЄДРПОУ: 45307965

Місцезнаходження: вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Комунальна

Сфера управління: Держадміністрація

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Малий Дмитро Миколайович

2. Dmytro Malyi

Кваліфікація: к. мист., 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3751-5019

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського

Код за ЄДРПОУ: 02214350

Місцезнаходження: площа Конституції 11/13, Харків, Харківський р-н., 61003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Зінченко Вікторія Олександрівна
2. Viktoriia Zinchenko

Кваліфікація: к. мист., 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3743-270X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського

Код за ЄДРПОУ: 02214350

Місцезнаходження: площа Конституції 11/13, Харків, Харківський р-н., 61003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Шаповалова Людмила Володимирівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Шаповалова Людмила Володимирівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Поліна Кордовська

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна